

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
SERVICE DES TRADUCTIONS DU MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES DE LA REPUBLIQUE HELLENIQUE,
ATHENES
HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, TRANSLATION SERVICE, ATHENS

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

Υπόθεση Mahmudi και λοιποί

Κατά

Ελλάδας

(Προσφυγή υπ'αρ. 14902/10)

Απόφαση

Στρασβούργο, 31 Ιουλίου 2012

Η απόφαση αυτή θα γίνει οριστική υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 44§2 της Σύμβασης. Μπορεί να επέλθουν ορισμένες τυπικές αλλαγές.

Στην υπόθεση Mahmundi και λοιποί κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα) που συνεδρίασε σε Τμήμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Nina Vajic, Πρόεδρο,

Peer Lorenzen,

Khanlar Hajiyev,

Mirjanova Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Erik Møse, Δικαστές,

Και με την σύμπραξη του Γραμματέα Τμήματος, Søren Nielsen,

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο στις 10 Ιουλίου 2012,

Εξέδωσε την παρούσα απόφαση, που υιοθετήθηκε την ίδια ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή (αρ. 14902/10) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας που κατέθεσαν πέντε Αφγανοί υπήκοοι, ο κ. Ibrahim Mahmudi, οι κυρίες Zaharo Huseini, Kobra Huseini, Fatima Huseini και ο κ. Mohamed Reza Huseini («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 8 Φεβρουαρίου 2010 κατ' εφαρμογή του άρθρου 34 της Σύμβασης Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).
2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τους δικηγόρους Αθηνών Ι.Μ.Τζεφεράκου και Ν.Στραχίνη. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους πληρεξουσίου του οργάνου της, την κα Φ. Δεδούση, Πάρεδρο και τον κο Δ.Καλόγηρο, Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του κράτους.
3. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται ιδιαίτερα παραβιάσεις των άρθρων 3, μόνο του και σε συνδυασμό με το άρθρο 13, 5§4 και 8 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

4. Στις 31 Ιανουαρίου 2011, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση. Σύμφωνα με το άρθρο 29§1 της Σύμβασης, αποφασίστηκε επίσης ότι το Τμήμα θα αποφανθεί συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

I. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο πρώτος προσφεύγων γεννήθηκε το 1967, η δεύτερη προσφεύγουσα το 1986, η τρίτη και η τέταρτη προσφεύγουσα το 1973 και ο πέμπτος προσφεύγων το 1987. Το 2010, έφυγαν από την Ελλάδα και αυτή τη στιγμή έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο στη Νορβηγία.

A. Η σύλληψη και κράτηση των προσφευγόντων

6. Οι δύο πρώτοι προσφεύγοντες είναι σύζυγοι και γονείς των Mohamed Reza Mahmudi, Mahid Mahmudi και Mahmudi (χωρίς όνομα), που γεννήθηκαν αντίστοιχα το 2003, 2007 και 2009. Η δεύτερη, τρίτη και τέταρτη προσφεύγουσα είναι αδερφές. Η τέταρτη προσφεύγουσα είναι επίσης η σύζυγος του αδερφού του πρώτου προσφευγόντος. Είναι η μητέρα των δίδυμων, Abas και Ali, που γεννήθηκαν το 1995. Ο πέμπτος προσφεύγων είναι αδερφός της δεύτερης, τρίτης και τέταρτης προσφεύγουσας.

7. Στις 5 Αυγούστου 2009, οι προσφεύγοντες, που βρισκόταν σε μια βάρκα που βούλιαζε, διασώθηκαν και συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο στην ελληνική επικράτεια από το Λιμεναρχείο κοντά στην ακτή της Λέσβου.

8. Την ίδια μέρα, οι αστυνομικές αρχές έλαβαν την απόφαση να οδηγήσουν στα σύνορα τους προσφεύγοντες. Τους επιδόθηκε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο στα αγγλικά που τους εξηγούσε τα δικαιώματά τους. Οι προσφεύγοντες δεν καταλαβαίνανε τα αγγλικά. Η δεύτερη προσφεύγουσα ήταν έγκυος, στον ένατο μήνα εγκυμοσύνης. Κατά την καταγραφή τους, που έγινε με την βοήθεια της διερμηνείας ενός από τους συμπατριώτες τους που ήταν κρατούμενος, ζητήθηκε από τους προσφεύγοντες να δώσουν τα στοιχεία τους. Τα ανήλικα τέκνα των δύο πρώτων προσφευγόντων καταγράφηκαν στον φάκελο της δεύτερης

προσφεύγουσας ως συνοδευόμενα από αυτή. Η συζυγική ιδιότητα των δύο πρώτων προσφευγόντων δεν σημειώθηκε.

9. Στις 8 Αυγούστου 2009, ο Διευθυντής της Αστυνομίας της Λέσβου, διέταξε την προσωρινή κράτηση των πέντε προσφευγόντων μέχρις ότου ληφθεί απόφαση απέλασης, με την αιτιολογία ότι είχαν εισέλθει παράνομα στην επικράτεια και επειδή από το γενικότερο πλαίσιο προέκυπτε ότι ήταν ύποπτοι φυγής. Μεταφέρθηκαν σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης στην Παγανή, στην Λέσβο. Την ίδια μέρα, ο Διευθυντής διέταξε την απέλαση των προσφευγόντων και την συνέχιση της κράτησής τους μέχρι την απέλαση, για μια περίοδο που δεν μπορούσε να υπερβεί τους έξι μήνες από την απόφαση της κράτησης.

10. Όσον αφορά ιδιαίτερα την δεύτερη προσφεύγουσα, οδηγήθηκε στο νοσοκομείο για να γεννήσει στις 15 Αυγούστου 2009. Έμεινε εκεί δώδεκα ημέρες σύμφωνα με τους προσφεύγοντες και πέντε ημέρες σύμφωνα με την Κυβέρνηση. Στις 27 Αυγούστου 2009, έλαβε ένα υπηρεσιακό σημείωμα του Διευθυντή της Αστυνομίας που την ενημέρωνε ότι είχε αφεθεί ελεύθερη από τις 20 Αυγούστου 2009, για την πρώτη εβδομάδα μετά τον τοκετό. Η προσφεύγουσα δεν έλαβε πιστοποιητικό γεννήσεως. Κατά το διάστημα αυτό, τα άλλα δύο ανήλικα παιδιά της, δύο και έξι ετών, έμεναν στο κέντρο κράτησης της Παγανής, υπό την εποπτεία της θείας τους, τρίτης προσφεύγουσας.

11. Όσον αφορά την τέταρτη προσφεύγουσα, καμία από τις αποφάσεις που διέταζαν την κράτηση και την απέλαση δεν ανέφερε ότι ήταν μητέρα και ότι συνοδευόταν από τα δύο ανήλικα παιδιά της. Όσον αφορά τα παιδιά της, δίδυμα, ηλικίας 14 ετών, η Διεύθυνση της αστυνομίας πήρε χωριστές αποφάσεις που διέτασσαν την απέλασή τους αλλά χωρίς κράτηση, επειδή δεν παρουσίαζαν κίνδυνο για την δημόσια τάξη και δεν ήταν ύποπτα φυγής. Ωστόσο, τα παιδιά διέμεναν στο Κέντρο της Παγανής, σε μια αίθουσα υποδοχής ανηλίκων.

B. Η απόλυση των προσφευγόντων

12. Στις 25 Αυγούστου 2009, ο Γενικός Διευθυντής της Αστυνομικής Διεύθυνσης Βορείου Αιγαίου, διαπιστώνοντας αδυναμία άμεσης απέλασης των προσφευγόντων, αποφάσισε την αναστολή του μέτρου υπό τον όρο να παρουσιάζονται οι προσφεύγοντες την 1^η και 16^η μέρα κάθε μήνα στο Αστυνομικό Τμήμα του τόπου διαμονής τους, το οποίο αναφέρθηκε ότι

είναι στην Αθήνα, στην οδό Σολωμού αρ. 22. Στην διαταγή απόλυσης, ο Διευθυντής Αστυνομίας Λέσβου τους όρισε τριάντα μέρες προθεσμία για να φύγουν από την Ελλάδα. Το σημείωμα ανέφερε ότι οι προσφεύγοντες είχαν δηλώσει ότι θα διέμεναν στην Αθήνα, στην οδό Σολωμού αρ. 22. Οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι η διεύθυνση αυτή υποδείχθηκε κατά τρόπο αυθαίρετο από τις Αρχές, αφού δεν γνώριζαν κανένα που να διαμένει στην οδό αυτή και δεν αντιστοιχούσε σε κανένα κέντρο υποδοχής ούτε σε ξενοδοχείο. Αφέθηκαν ελεύθεροι στις 27 Αυγούστου και τους επιδόθηκε η ανωτέρω εντολή χωρίς καμία άλλη εξήγηση. Μεταφέρθηκαν σε μια κατασκήνωση για παιδιά έως ότου η Αστυνομία τους προμηθεύσει τα εισιτήρια για να αναχωρήσουν με πλοίο από το νησί.

13. Οι προσφεύγοντες έφτασαν στον Πειραιά στις 2 Σεπτεμβρίου 2009. Η δεύτερη προσφεύγουσα και τα παιδιά της μεταφέρθηκαν, λόγω προβλημάτων υγείας στο νοσοκομείο παιδών για ιατρικές εξετάσεις. Ωστόσο, λόγω της έλλειψης χώρου στο καταφύγιο αστέγων του Πειραιά, οι προσφεύγοντες αναγκάστηκαν να μένουν έξω, στην πλατεία Αττικής, στην Αθήνα.

Γ. Οι συνθήκες κράτησης στο Κέντρο Κράτησης Παγανής

1. Η εκδοχή των προσφευγόντων

14. Οι προσφεύγοντες, όπως όλοι οι άλλοι κρατούμενοι στο Κέντρο της Παγανής, δεν ξέρανε πόσο χρονικό διάστημα θα διαρκέσει η κράτησή τους. Ούτε οι Αρχές, ούτε οι φύλακες δεν ήταν σε θέση να απαντήσουν στο ερώτημα αυτό, πράγμα που τους δημιουργούσε ανασφάλεια και επιπλέον άγχος. Επίσης, δεν ενημερωνόντουσαν για την τύχη των μελών της οικογένειάς τους που είχαν τοποθετηθεί σε διαφορετικά κελιά. Κατά το χρονικό διάστημα της κράτησής τους, ο πληθυσμός του στρατοπέδου ανερχόταν σε 900 με 1.000 άτομα. Λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό αυτό και τις συνθήκες κράτησης, ήταν αδύνατον για τις δύο κοινωνικές λειτουργούς, τους δύο δικηγόρους και τον ψυχολόγο που πηγαίνανε στο κέντρο να προσφέρουν οποιαδήποτε κοινωνική, νομική ή ψυχολογική υπηρεσία στους κρατούμενους κατά τρόπο εξατομικευμένο και αποτελεσματικό. Με τους κρατούμενους επικοινωνούσαν μόνο μέσα από τα σίδερα.

15. Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, δύο μήνες μετά την απόλυσή τους, ο Υφυπουργός Προστασίας του Πολίτη επισκέφτηκε το στρατόπεδο

Παγανής και ζήτησε «συγγνώμη για την έλλειψη ανθρωπιάς, σ' αυτή την αποθήκη ψυχών, όπου η κόλαση του Δάντη ωχριά μπροστά της».

α) Η ιδιαίτερη κατάσταση του πρώτου και πέμπτου προσφεύγοντος

16. Κρατήθηκαν με άλλα 165 άτομα σε ένα κελί 200 τ.μ., με δύο τουαλέτες και ένα ντους, που ήταν σε εξαιρετικά βρώμικη κατάσταση. Η έλλειψη αρκετών τουαλετών ήταν αιτία συνεχών διαπληκτισμών μεταξύ των κρατουμένων, οι οποίοι σπάνια λαμβάνανε προϊόντα για την προσωπική τους υγιεινή. Δεν είχαν ούτε ρούχα ούτε καθαρές πετσέτες. Τα στρώματα και τα σεντόνια δεν είχαν πλυθεί ποτέ και υπήρχαν ψείρες και ποντίκια. Όπως το σύνολο των κρατουμένων, υπόφεραν από προβλήματα διάρροιας λόγω των συνθηκών υγιεινής και της εγγύτητας. Ο αριθμός των κρεβατιών ήταν μικρότερος από αυτόν των κρατουμένων, και έτσι οι προσφεύγοντες έπρεπε να κοιμούνται κατάχαμα χωρίς στρώμα και χωρίς σεντόνια. Στο κελί, δεν υπήρχαν ούτε καρέκλες, ούτε τραπέζια, ούτε ραδιόφωνο ούτε τηλεόραση, ούτε βιβλιοθήκη ούτε κανένα άλλο μέσο για να απασχοληθούν.

17. Κατά την διάρκεια της κράτησής της, οι προσφεύγοντες δεν μπόρεσαν ποτέ να βγουν από το κελί τους.

18. Δεν υπήρχε παρά ένα τηλέφωνο σε λειτουργία στην αυλή του στρατοπέδου που λειτουργούσε μόνο με τηλεφωνική κάρτα.

19. Ο πρώτος προσφεύγων που ήταν χωριστά από την σύζυγό του και τα παιδιά του, δεν τα είδε παρά μία μόνο φορά πίσω από τα σίδερα του κελιού του κατά την διάρκεια του προαυλισμού τους. Όταν η γυναίκα του μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο για να γεννήσει, δεν ενημερώθηκε από τις Αρχές.

β) Η ιδιαίτερη κατάσταση της δεύτερης προσφεύγουσας και των δύο πρώτων παιδιών της

20. Για ένα μέρος της κράτησης της διέμενε σε ένα κοντέινερ, με υπερβολική ζέστη, χωρίς κλιματισμό και χωρίς ανανέωση του αέρα. Ούτε αυτή ούτε τα παιδιά της δεν έτυχαν ιατρικής φροντίδας ή κοινωνικής βοήθειας. Δεν είχε ούτε ρούχα ούτε τα απαραίτητα για μια έγκυο είδη υγιεινής. Φοβόταν ότι θα αρρωστήσει αφού τα κοντέινερ χρησιμοποιούνταν για την κράτηση αρρώστων ατόμων. Δεν της επιτράπηκε να βγει από το κοντέινερ παρά μόνον μία φορά για να περπατήσει στην αυλή του

στρατοπέδου. Το ίδιο συνέβη και στα παιδιά της παρά τις εκκλήσεις προς τις αρχές να επιτρέψουν τουλάχιστον σε αυτά να περπατούν ελεύθερα. Δεν υπήρχαν ούτε τραπέζια, ούτε καρέκλες, ούτε ράδιο, ούτε τηλεόραση, ούτε κανένα άλλο μέσο, που να τους επιτρέπει, σε αυτή και στα παιδιά της, να απασχολούνται. Υπήρχε ένα μικρό κρεβάτι για μωρό και δύο βρώμικα στρώματα που μοιραζόταν με δύο άλλες γυναίκες εγκύους.

21. Η προσφεύγουσα δεν υποβλήθηκε σε καμία ιατρική εξέταση πριν τον τοκετό. Στις 15 Αυγούστου 2009, όταν ήταν έτοιμη να γεννήσει, άρχισε να ουρλιάζει και μια συγκρατούμενη χτύπησε στον τοίχο του κοντέινερ με ένα κομμάτι ξύλου για να ειδοποιήσει τους φύλακες και να την μεταφέρουν στο νοσοκομείο. Τα δύο ανήλικα παιδιά της έμειναν στο κοντέινερ και οι αρχές μετακίνησαν εκεί την τρίτη προσφεύγουσα για να τα προσέχει. Ένα από τα δύο, που είχε συνεχώς πυρετό, δεν εξετάστηκε ποτέ από γιατρό παρά τις επίμονες αιτήσεις της μητέρας του και στην συνέχεια της θείας του.

22. Στις 15 Αυγούστου 2009, η προσφεύγουσα γέννησε ένα κοριτσάκι στο Βοστανείο Νοσοκομείο όπου νοσηλεύθηκε για λίγες ημέρες. Υποστηρίζει ότι δεν ενημερώθηκε για την διαδικασία καταχώρησης του νεογέννητου στο Ληξιαρχείο και ότι δεν έλαβε κανένα έντυπο για τον σκοπό αυτό.

23. Η Κυβέρνηση προσκομίζει μια δήλωση γεννήσεως του νεογέννητου, που συντάχτηκε στο Ληξιαρχείο Λέσβου στις 27 Αυγούστου 2009, καθώς και ένα πιστοποιητικό γεννήσεως με ίδια ημερομηνία.

γ) Σχετικά με την τρίτη και τέταρτη προσφεύγουσα

24. Η τρίτη προσφεύγουσα, η οποία αρχικά κρατήθηκε σε ένα κελί του πρώτου ορόφου, μεταφέρθηκε στο κοντέινερ για να προσέχει τα παιδιά της αδερφής της, όταν αυτή μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο. Η τέταρτη προσφεύγουσα έμεινε στο κελί αυτό καθ' όλη τη διάρκεια της κράτησής της, χωριστά από τα ανήλικα παιδιά της που είχαν τοποθετηθεί σε άλλο κελί. Δεν ήρθε σε επαφή με τους γιους της παρά μία μόνον φορά, μέσα από τα σίδερα.

25. Το κελί, εμβαδού περίπου 200τ.μ., φιλοξενούσε 200 γυναίκες και παιδιά, ηλικίας ενός έως δεκατεσσάρων ετών. Κάθε μέρα, έφταναν νέοι κρατούμενοι χωρίς να ενδιαφέρεται κανείς για τις συνθήκες ύπνου. Υπήρχαν περίπου πενήντα ή εξήντα κρεβάτια και οι υπόλοιπες κρατούμενες κοιμόντουσαν στο πάτωμα. Οι προσφεύγουσες ήταν από αυτές και

κοιμόντουσαν σε σάκους απορριμμάτων, δίπλα από τις εγκαταστάσεις του νιπτήρα, που παρουσίαζαν διαρροή. Η τουαλέτα και ο νιπτήρας ήταν πολύ βρώμικα. Υπήρχαν δύο τουαλέτες και ένα μπάνιο για όλες τις κρατούμενες, και έπρεπε να περιμένει κανείς δύο ώρες για να τις χρησιμοποιήσει. Τον περισσότερο καιρό δεν υπήρχε ζεστό νερό.

26. Οι κρατούμενες μπορούσαν να κάνουν μια βόλτα στην αυλή μία φορά κάθε τρεις ή τέσσερις ημέρες. Πολλές υποφέρανε από δερματολογικά ή γυναικολογικά προβλήματα και ζητούσαν μάταια ιατρική βοήθεια. Ο γιατρός τους κέντρου δεν τους έδωσε ούτε καν αναλγητικά. Δεν λάβανε ποτέ καθαρές πετσέτες ή σεντόνια και οι σερβιέτες υγείας που διανέμονταν ήταν ανεπαρκείς.

δ) Σχετικά με τα ανήλικα τέκνα της τέταρτης προσφεύγουσας

27. Οι δύο ανήλικοι τοποθετήθηκαν σε μια αίθουσα για ανήλικους, αλλά, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, υπήρχαν παρόλα αυτά ενήλικοι ανάμεσά τους. Καμία προσοχή δεν δινόταν στους εφήβους και η αίθουσα είχε μόνον μερικά βρώμικα κρεβάτια και στρώματα.

28. Καθ'όλη τη διάρκεια της κράτησής τους, τα παιδιά της προσφεύγουσας δεν βγήκαν στην αυλή παρά τρεις φορές για δεκαπέντε με τριάντα λεπτά.

29. Το νερό του νιπτήρα ανέδουε μια έντονη οσμή και προκαλούσε στομαχικά προβλήματα. Για τον λόγο αυτό, οι κρατούμενοι είχαν φτιάξει αυτοσχέδιους βραστήρες για να βράζουν το νερό, αλλά οι συσκευές αυτές που περιείχαν ηλεκτρικά καλώδια, προκαλούσαν βραχυκυκλώματα.

30. Οι δύο έφηβοι κοιμόντουσαν στο πάτωμα για πολλές ημέρες. Μετά, μοιραζόντουσαν ένα κρεβάτι που ελευθερώθηκε και το στρώμα του οποίου δεν είχε πλυθεί ποτέ. Δεν είχαν ούτε καθαρά σεντόνια ούτε καθαρές πετσέτες.

31. Η αποχέτευση των τουαλετών είχε διαρροές και τα βρώμικα και δύσοσμα νερά έτρεχαν στο πάτωμα. Δεν έγινε καμία προσπάθεια για επιδιόρθωσή τους. Παρά τα δερματολογικά ή στομαχικά τους προβλήματα, κανένας γιατρός δεν εξέτασε τους ανήλικους κρατούμενους. Σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, αν ένας κρατούμενος είχε σοβαρό πρόβλημα, οι αστυνομικοί τον έβγαζαν από την φυλακή, τον χαστούκιζαν για να δουν ότι

δεν υποκρινόταν και μετά τον μεταφέρανε στο Νοσοκομείο. Οι ανήλικοι δεν είχαν πρόσβαση στο τηλέφωνο.

32. Λόγω της κατάστασης αυτής, τα δύο παιδιά της τέταρτης προσφεύγουσας συμμετείχαν σε απεργία πείνας με άλλους ενήλικους κρατούμενους.

2. *Η εκδοχή της Κυβέρνησης*

33. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το Κέντρο Παγανής αποτελούνταν από ένα ισόγειο χώρο εμβαδού 1.100 τ.μ. που είχε διαρρυθμιστεί σε πέντε αίθουσες (θαλάμους) και έναν όροφο 900 τ.μ. που είχε διαρρυθμιστεί σε τρεις αίθουσες (δύο θαλάμους και μια αποθήκη). Το κτίριο βρισκόταν σε μια έκταση 4.500 τ.μ. , από την οποία τα 3.600 τ.μ. χρησίμευαν ως αυλή. Σε κάθε θάλαμο, που είχε κλιματισμό, υπήρχαν 50 κρεβάτια και μια τουαλέτα με ντους και ζεστό νερό. Οι θάλαμοι συντηρούνταν ώστε να είναι σε καλή κατάσταση. Ωστόσο παραδέχεται ότι λόγω μιας συνεχούς ροής παράνομων μεταναστών, είχαν δημιουργηθεί συνθήκες υπερπληθυσμού στο κέντρο.

34. Στην αυλή, υπήρχαν τέσσερα μεγάλα κοντέινερ εξοπλισμένα με συσκευές κλιματισμού και τα οποία είχαν διαρρυθμιστεί σε θαλάμους για να φιλοξενήσουν τις εγκύους γυναίκες και τους αρρώστους. Ο γιατρός που ήταν υπεύθυνος του κέντρου αποφάσιζε για την χρήση των κοντέινερ αυτών ανάλογα με τις ανάγκες που υπήρχαν κάθε φορά. Τρία επιπλέον κοντέινερ είχαν διαρρυθμιστεί αντίστοιχα σε τουαλέτες, ντους και ιατρείο.

35. Το ιατρείο που λειτουργούσε υπό την διεύθυνση ενός γιατρού, ήταν εξοπλισμένο με ιατρικά μηχανήματα και πλήρες φαρμακείο. Τρεις συμβασιούχοι γιατροί της Νομαρχίας εργαζόντουσαν 24 ώρες το 24ωρο. Μία φορά τον μήνα, μια ομάδα γιατρών του Κέντρου ελέγχου λοιμώξεων ερχόταν στο Κέντρο για να εξετάσει τους κρατούμενους.

36. Μια ομάδα απολύμανσης έκανε τον καθαρισμό του Κέντρου μία φορά τον μήνα. Οι κουβέρτες και τα σεντόνια που χρησιμοποιούνταν πλενόntonταν και απολυμαίνονταν τακτικά. Με την είσοδό του στο Κέντρο, κάθε κρατούμενος λάμβανε μια σακούλα υγιεινής που περιείχε οδοντόβουρτσα, σαπούνι, ξυράφια, και σερβιέτες υγείας για τις γυναίκες.

37. Κάθε θάλαμος και κάθε κοντέινερ ήταν εξοπλισμένο με πλυντήριο, σιδερώστρα, απορρυπαντικά, ψυγείο, βραστήρες, κουβέρτες και ρούχα. Για τα παιδιά, το κέντρο έδινε γάλα σε σκόνη, κρέμες, αποστειρωτήρες για

μπιμπερό, μηχανήματα για το άλεσμα της τροφής για τα νεογέννητα. Τα παιδιά είχαν στην διάθεσή τους ρούχα και παιχνίδια για κάθε ηλικία. Όλα ήταν εμβολιασμένα, επωφελούνταν της παρουσίας κοινωνικής λειτουργού και ψυχολόγου και τους δόθηκαν βιβλιάρια υγείας. Κατά την καλοκαιρινή περίοδο, η Νομαρχία ενοικίαζε την κατασκήνωση του ΠΙΚΠΑ στην Λέσβο ώστε τα παιδιά του κέντρου να μπορούν να απασχολούνται και να αποσυμφορείται το κέντρο.

38. Για να γίνουν δεκτές στο κέντρο, οι έγκυοι γυναίκες έπρεπε να έχουν υπερηχογράφημα από εξειδικευμένο γιατρό, ακτινογραφία θώρακος και ιατρικό πιστοποιητικό από γιατρό του Νοσοκομείου Λέσβου. Στο κέντρο διέμεναν με τα παιδιά τους (αν ήταν μικρής ηλικίας) σε κοντέινερ που είχαν ειδικά διαρρυθμιστεί. Εξεταζόντουσαν καθημερινά από τους γιατρούς του κέντρου, εκ των οποίων ένας ήταν παρών μέρα και νύχτα.

39. Η Νομαρχία της Λέσβου δαπάνησε 177.436,97€ τον Ιούνιο του 2009, 312.869,66€ τον Σεπτέμβριο του 2009 και 309.654,94€ τον Οκτώβριο του 2009 για την διατροφή των κρατουμένων στο Κέντρο.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΟΙΚΕΙΑ ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ.

A. Το εθνικό δίκαιο

46. Τα άρθρα 76 (προϋποθέσεις και διαδικασία διοικητικής απέλασης) και 77 (προσφυγή κατά της διοικητικής απέλασης) του Νόμου 3386/2005 σχετικά με την είσοδο, την διαμονή και την κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια ορίζουν τα εξής:

Άρθρο 76

1. *Η διοικητική απέλαση αλλοδαπού επιτρέπεται εφόσον:*

α. *Έχει καταδικασθεί τελεσίδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους για εγκλήματα που αφορούν τη διευκόλυνση της μεταφοράς ή προώθησης λαθρομεταναστών ή της εξασφάλισης καταλύματος σε αυτούς για απόκρυψη (...)*

β. *Έχει παραβιάσει τις διατάξεις του νόμου αυτού.*

γ. *Η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της Χώρας.*

(...)

2. Η απέλαση διατάσσεται με απόφαση του οικείου Αστυνομικού Διευθυντή (...) αφού προηγουμένως δοθεί στον αλλοδαπό προθεσμία τουλάχιστον σαράντα οκτώ ωρών για να υποβάλει τις αντιρρήσεις του.

3. Εφόσον ο αλλοδαπός, εκ των εν γένει περιστάσεων, κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη, με απόφαση των οργάνων της προηγούμενης παραγράφου, διατάσσεται η προσωρινή κράτηση του μέχρι την έκδοση, εντός τριών ημερών, απόφασης ως προς την απέλαση του. (...) Ο αλλοδαπός που κρατείται, (...) μπορεί να προβάλει και αντιρρήσεις κατά της απόφασης κράτησης του ενώπιον του προέδρου (...) του διοικητικού πρωτοδικείου, (...).

4. Σε περίπτωση που ο προς απέλαση αλλοδαπός δεν κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή ο πρόεδρος του διοικητικού πρωτοδικείου διαφωνεί ως προς την κράτηση του, τάσσεται σε αυτόν προθεσμία προς αναχώρηση, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τριάντα ημέρες.

5. Η κατά τις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου αυτού απόφαση μπορεί να ανακληθεί ύστερα από αίτηση των διαδίκων, αν η αίτηση ανάκλησης στηρίζεται σε νέα στοιχεία, (...).»

Άρθρο 77

Προσφυγή κατά της διοικητικής απέλασης

«Κατά της απόφασης απέλασης δικαιούται ο αλλοδαπός να προσφύγει μέσα σε προθεσμία πέντε ημερών από την κοινοποίηση της στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης (...). Η σχετική απόφαση εκδίδεται μέσα σε τρεις εργάσιμες ημέρες από την άσκηση της προσφυγής. Η άσκηση προσφυγής συνεπάγεται την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης. Σε περίπτωση κατά την οποία με την απόφαση απέλασης έχει διαταχθεί και η κράτηση, η αναστολή αφορά μόνο την απέλαση.»

B. Τα Διεθνή Κείμενα

α) Το Ψήφισμα 1707(2010) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 28^{ης} Ιανουαρίου 2010

27. Το ψήφισμα αυτό, σχετικά με την διοικητική κράτηση των αιτούντων άσυλο και των παράνομων μεταναστών ορίζει ότι:

« 9. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση καλεί τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στα οποία κρατούνται άτομα που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου και παράνομοι μετανάστες, να σέβονται απολύτως τις υποχρεώσεις τους έναντι του διεθνούς δικαίου σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες και να :

(...)

9.2 να εφαρμόζουν ως προς το νόμο και ως προς την πρακτική τους 15 Ευρωπαϊκούς Κανόνες που ορίζουν τις ελάχιστες προδιαγραφές που εφαρμόζονται στις συνθήκες κράτησης των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι :

9.2.1 ότι τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους τυχαίνουν αξιοπρεπούς μεταχείρισης και με σεβασμό των δικαιωμάτων τους

9.2.2 ότι τα άτομα που κρατούνται φιλοξενούνται σε κέντρα ειδικά σχεδιασμένα για την κράτηση που συνδέεται με την μετανάστευση και όχι μέσα σε φυλακές

9.2.3 ότι όλα τα άτομα που κρατούνται ενημερώνονται γρήγορα, σε γλώσσα απλή και προσιτή σε αυτά, για τους νομικούς και πραγματικούς λόγους της κράτησής τους, για τα δικαιώματά τους, τους νόμους και την διαδικασία καταγγελίας που ισχύουν κατά την κράτηση. Κατά την διάρκεια της κράτησης , οι κρατούμενοι έχουν την δυνατότητα να καταθέσουν αίτηση ασύλου ή συμπληρωματικής ή επικουρικής προστασίας , και έχουν πραγματική πρόσβαση σε διαδικασία ασύλου δίκαιη και ικανοποιητική που να προσφέρει όλες τις δικονομικές εγγυήσεις

9.2.4 ότι τηρούνται τα νομικά και πραγματικά κριτήρια εισαγωγής, πράγμα που προϋποθέτει την οργάνωση ελέγχων και ιατρικών επισκέψεων που να επιτρέπουν τον εντοπισμό ιδιαίτερων αναγκών. Θα πρέπει να τηρούνται σχετικά αρχεία όσον αφορά την εισαγωγή, τις αφίξεις και τις αναχωρήσεις

9.2.5 ότι οι υλικές συνθήκες κράτησης είναι προσαρμοσμένες στην νομική και πραγματική κατάσταση του ενδιαφερόμενου

9.2.6 ότι το καθεστώς κράτησης είναι προσαρμοσμένο στην νομική και πραγματική κατάσταση του ενδιαφερόμενου

9.2.7 ότι οι Αρμόδιες Αρχές διαφυλάσσουν την υγεία και την καλή διαβίωση όλων των κρατούμενων των οποίων έχουν την ευθύνη

9.2.8 ότι οι κρατούμενοι έχουν πραγματική, εγγυημένη πρόσβαση στον εξωτερικό κόσμο (συμπεριλαμβανομένων των δικηγόρων, της οικογένειας, των φίλων, του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, της κοινωνίας, των εκπροσώπων του πνευματικού και θρησκευτικού κόσμου) και έχουν το δικαίωμα να δέχονται συχνές επισκέψεις από τον εξωτερικό κόσμο

9.2.9 ότι οι κρατούμενοι έχουν πραγματική, εγγυημένη πρόσβαση σε νομικές συμβουλές, σε νομική βοήθεια και νομική εκπροσώπηση ικανοποιητικού επιπέδου, καθώς και σε δωρεάν νομική βοήθεια

9.2.10 ότι οι κρατούμενοι μπορούν να υποβάλουν περιοδικά πραγματική προσφυγή κατά της κράτησής τους ενώπιον Δικαστηρίου και ότι οι αποφάσεις που αφορούν την κράτηση εξετάζονται αυτόματα σε τακτά χρονικά διαστήματα

9.2.11 ότι η ασφάλεια, η προστασία και η πειθαρχία των κρατούμενων λαμβάνονται υπόψη έτσι ώστε να διασφαλίζεται η καλή λειτουργία των Κέντρων Κράτησης

9.2.12 ότι το προσωπικό των Κέντρων Κράτησης και των Υπηρεσιών μετανάστευσης δεν κάνει χρήση βίας κατά των κρατούμενων, εκτός από την περίπτωση νόμιμης άμυνας ή σε περίπτωση απόπειρας απόδρασης ή δυναμικής σωματικής αντίστασης σε μια νόμιμη εντολή, πάντα σε έσχατη ανάγκη και κατά τρόπο ανάλογο με την κατάσταση

9.2.13 ότι η Διεύθυνση και το προσωπικό των Κέντρων Κράτησης προσλαμβάνονται με προσοχή, τους προσφέρεται κατάλληλη εκπαίδευση και ενεργούν σύμφωνα με τους πιο υψηλούς επαγγελματικούς, ηθικούς και προσωπικούς κανόνες

9.2.14 ότι οι κρατούμενοι έχουν κάθε ελευθερία να διατυπώσουν αιτήματα ή καταγγελίες ενώπιον των Αρμοδίων Αρχών, και ότι τους δίδονται εγγυήσεις εχεμύθειας ως προς το θέμα αυτό

9.2.15 ότι γίνεται ανεξάρτητη επιθεώρηση και έλεγχοι στα κέντρα Κράτησης και για τις συνθήκες κράτησης»

Γ. Οι διαπιστώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών ή μεταχειρίσεων (CPT)

Μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, από τις 23 ως τις 29 Σεπτεμβρίου 2008, η Επιτροπή CPT σημείωνε τα ακόλουθα στην έκθεσή της που

δημοσιεύθηκε στις 30 Ιουνίου 2009, ιδίως όσον αφορά το στρατόπεδο Παγανής στην Λέσβο (το πρωτότυπο στα αγγλικά):

«16. Επιπλέον οι ελληνικές αρχές θα έπρεπε να αντιμετωπίσουν σοβαρά το θέμα της τοποθέτησης μιας ειδικής υπηρεσίας για τα άτομα που έχουν τεθεί σε κράτηση από τα όργανα της τάξης. Για να είναι απολύτως αποτελεσματική η υπηρεσία αυτή, θα πρέπει τα μέλη της να έχουν όχι μόνον την εξουσία αλλά και την ευθύνη να ελέγχουν αν τα θεμελιώδη δικαιώματα της προσωρινής κράτησης τηρούνται, π.χ. σχετικά με την σημασία της στέρησης της ελευθερίας τους, την πρόσβαση σε δικηγόρο, κλπ., και να λαμβάνουν τα μέτρα που επιβάλλονται αν αυτό δεν ισχύει. Η Επιτροπή θα ήθελε την γνώμη των ελληνικών αρχών ως προς την πρόταση αυτή.

(...)

40. Η υποδομή του Κέντρου κράτησης για τους παράνομους μετανάστες στην Λέσβο δεν άλλαξε από την τελευταία επίσκεψη της CPT το 2007. Το Κέντρο κράτησης αποτελείται από πέντε μεγάλες αποθήκες για τους άρρενες κρατούμενους και δύο για γυναίκες και ανηλίκους (...). Κατά την εποχή της επίσκεψης 720 μετανάστες κρατούνταν στο Κέντρο χωρητικότητας περίπου 300 ατόμων το μέγιστο. Συνεπώς οι συνθήκες κράτησης ήταν άθλιες. Για παράδειγμα, πάνω από εκατό άτομα μοιραζόντουσαν δύο τουαλέτες και οι κρατούμενοι έπρεπε να μοιράζονται τα στρώματα ή να κοιμούνται κατάχαμα.

Είναι φανερό ότι υπό τις συνθήκες αυτές, κάθε απόπειρα να διατηρηθούν οι προδιαγραφές υγιεινής και, γενικότερα, να προσφερθούν παραδεκτές ιατρικές φροντίδες είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Πράγματι, τουαλέτες με διαρροές, ανεπαρκής εξαερισμός, γενική ανθυγιεινή κατάσταση και απουσία σωματικής άσκησης είναι συνθήκες κράτησης στο Ειδικό Κέντρο Κράτησης παράνομων μεταναστών που αποτελούν κίνδυνο για την υγεία τόσο των κρατουμένων όσο και του προσωπικού. Η κατάσταση αυτή αποτελεί έκκληση για την λήψη επείγοντων άμεσων μέτρων.

(...)

46. Όπως και στις άλλες επισκέψεις της CPT, σε όλα σχεδόν τα κέντρα που επισκέφτηκε, οι κρατούμενοι δεν είχαν δικαίωμα σε καμία δραστηριότητα και περνούσαν τον χρόνο τους με το να κοιμούνται και να χαζεύουν στο κελί τους (...). Τέτοια ήταν και η περίπτωση των Κέντρων της Λέσβου και της Πέτρου Ράλλη.

(...)

50. Δεδομένων των κινδύνων υγείας που παρατηρήθηκαν στο Κέντρο Κράτησης της Λέσβου, η CPT δείχνει την ανησυχία της για το ότι η Μη Κυβερνητική Οργάνωση «Γιατροί χωρίς Σύνορα» απέσυρε το προσωπικό της από το Κέντρο, προφανώς λόγω της άσχημης συνεργασίας με τις ελληνικές αρχές. Η αποστολή της CPT ενημερώθηκε ότι η πρόσβαση στους ασθενείς επιτρεπόταν μόνο μέσα από τα κάγκελα».

43. Μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, από τις 17 ως τις 29 Σεπτεμβρίου 2009, η CPT σημείωνε τα ακόλουθα στην έκθεσή της που δημοσιεύθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2010 (το πρωτότυπο στα αγγλικά):

« (...)

64. Το Κέντρο Κράτησης [της Παγανής] ήταν ανθυγιεινό πέρα από κάθε περιγραφή και οι συνθήκες κράτησης για μερικούς, αν όχι για όλους τους παράνομους μετανάστες, μπορούν αναμφισβήτητα να χαρακτηριστούν ως απάνθρωπες και εξευτελιστικές (...) Στην έκθεσή της του 2008, η CPT είχε χαρακτηρίσει τις συνθήκες κράτησης στην Παγανή ως «άθλιες» και έκανε έκκληση για την ανάγκη να ληφθούν επείγοντα μέτρα. Διαπιστώνει με θλίψη ότι δεν εφαρμόστηκε κανένα μέτρο για την βελτίωση της κατάστασης κατά την επίσκεψή της το 2009. Ωστόσο, οι ελληνικές αρχές ενημέρωσαν την CPT με επιστολή της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2010, ότι το Κέντρο της Παγανής έκλεισε και ότι θα αντικατασταθεί με ένα πιο κατάλληλο Κέντρο Κράτησης (...)

Δ. Οι εκθέσεις που συντάξανε οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

1. Η έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας

44. Μια έκθεση που δημοσιεύτηκε το 2010 στα αγγλικά από την Διεθνή Αμνηστία με τον τίτλο «Ελλάδα: παράνομοι μετανάστες και αιτούντες άσυλο που κρατούνται νόμιμα σε ανεπαρκείς συνθήκες», διαπιστώνει ότι στην Ελλάδα η κράτηση παράνομων μεταναστών εφαρμόζεται χωρίς να δίνεται σημασία στην αναλογικότητα του μέτρου και χωρίς να γίνεται χρήση αυτού ως μέτρου έσχατης ανάγκης. Η έκθεση αναφέρει ένα ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο όσον αφορά την διοικητική κράτηση και ένα προβληματικό σύστημα κηδεμόνευσης ασυνόδευτων ανήλικων μεταναστών. Για την Διεθνή Αμνηστία, οι παράγοντες αυτοί μαζί με την έλλειψη επαρκούς αριθμού Κέντρων Κράτησης για ανήλικους οδηγούν στην κράτηση ασυνόδευτων

ανηλικών κάτω από ακατάλληλες συνθήκες για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Η Οργάνωση σημειώνει επίσης εμπόδια που συνάντησαν οι κρατούμενοι στην πρόσβαση σε δικηγόρο και την επαφή με τον εξωτερικό κόσμο, καθώς και την έλλειψη διερμηνέων, ιατρικής βοήθειας και κοινωνικής κάλυψης στα Κέντρα Κράτησης.

45. Η έκθεση αναφέρεται ειδικά στην έλλειψη επαρκούς αριθμού θέσεων για τους ανήλικους στο Κέντρο κράτησης της Λέσβου, λόγω των άθλιων συνθηκών κράτησης στο Κέντρο της Παγανής, εκατόν πενήντα ανήλικοι είχαν αρχίσει απεργία πείνας τον Αύγουστο του 2009. Η Διεθνής Αμνηστία επιβεβαιώνει ότι πάνω από 850 άτομα, και μεταξύ αυτών 200 ασυνόδευτοι ανήλικοι, 150 γυναίκες και 50 παιδιά, κρατούνταν υπό ανθυγιεινές συνθήκες υπερπληθυσμού. Μετά από μια επίσκεψη που έγινε το 2009 από μια αποστολή της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και του Έλληνα συνηγόρου για τα δικαιώματα του παιδιού, οι αρχές άφησαν ελεύθερα 570 άτομα, εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν οικογένειες και ασυνόδευτοι ανήλικοι (σελίδα 30 της έκθεσης).

2. *Η έκθεση των Γιατρών χωρίς Σύνορα*

46. Σε μια έκθεση που δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2010 με τον τίτλο «Μετανάστες υπό κράτηση-Ζωές σε εκκρεμότητα», η Οργάνωση «Γιατροί χωρίς σύνορα» διαπιστώνει ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο συστηματικά τίθενται υπό κράτηση με την άφιξή τους στην Ελλάδα. Η έκθεση αναφέρει τις συνθήκες κράτησης που είναι κάτω από τις προδιαγραφές που επιτάσσουν τα διεθνή κείμενα για το θέμα αυτό χαρακτηρίζοντάς τις ως απαράδεκτες. Υποστηρίζει ότι το Κέντρο Κράτησης της Παγανής αποτελείται από αποθήκες που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως χώροι κράτησης ανθρωπίνων όντων. Ο χώρος ήταν υπερκατοικημένος και μεταξύ Αυγούστου και Οκτωβρίου 2009, ο αριθμός των κρατουμένων υπερέβαινε τους 1.200: ήταν τέσσερις φορές πάνω από την δυνατότητα φιλοξενίας του Κέντρου (σελίδα 9 της έκθεσης).

47. Η αναλογία των τουαλετών και των ντους ήταν κατώτερη από τις εθνικές προδιαγραφές και αυτές της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας. Υπήρχε ένα αποχωρητήριο για είκοσι άτομα και ένα ντους για πενήντα άτομα. Σε εποχές υπερπληθυσμού, δεν υπήρχε παρά ένα αποχωρητήριο και ντους διαθέσιμο για εκατόν πενήντα άτομα. Οι τουαλέτες και τα ντους

ξεχειλίζανε και πλημμυρίζανε μερικές φορές μέρος του εδάφους όπου ήταν στοιβαγμένα τα στρώματα. Τα νεογέννητα και τα παιδιά συχνά ήταν άρρωστα με συμπτώματα όπως λοίμωξη του αναπνευστικού, πυρετό και δερματολογικά προβλήματα. Προκαλούσαν μια συνεχή ανησυχία στις μητέρες τους που παραπονιόντουσαν για τις συνθήκες υγιεινής, τον υπερπληθυσμό και την έλλειψη ιατρικής φροντίδας για τα παιδιά τους (σελίδα 10 της έκθεσης). Οι έφηβοι που ταξίδευαν με την οικογένειά τους ήταν χωριστά από τους γονείς τους και είχαν τοποθετηθεί σε μια αίθουσα με ασυνόδευτους ανηλίκους (σελίδα 12 της έκθεσης).

48. Σύμφωνα με την έκθεση, στους κρατούμενους, με εξαίρεση τις γυναίκες και τα παιδιά, απαγορευόταν να βγαίνουν στην εξωτερική αυλή του Κέντρου, και αυτό επί εβδομάδες. Σύμφωνα με την αστυνομία, τα μέτρα είχαν επιβληθεί για λόγους ασφαλείας.

49. Πολλές έγκυοι γυναίκες στους τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης τους, ήταν κρατούμενες σε συνθήκες απάνθρωπες σε κελιά υπερπληθυσμένα. Πέρα από την οδύνη που τους προκαλούσε η συναισθηματική και ψυχολογική επίδραση της κράτησης, οι γυναίκες δεν εξεταζόντουσαν συχνά από γιατρό. Το ότι δεν ήξεραν πού θα γεννήσουν και τι θα συνέβαινε σε αυτές και τα παιδιά τους, αύξανε την αγωνία τους. Κατά τους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο, εκατοντάδες παιδιά, εκ των οποίων η πλειονότητα ήταν κάτω των πέντε ετών, κρατιόντουσαν για περιόδους μέχρι και έξι εβδομάδες. Κατά την περίοδο αυτή, το μόνο προνόμιο που είχαν σε σχέση με τους ενήλικους ήταν ότι είχαν το δικαίωμα να μένουν περισσότερη ώρα στην αυλή του κέντρου. Ωστόσο αντιμετώπιζαν τις ίδιες απάνθρωπες συνθήκες και την ίδια έλλειψη ιατρικής φροντίδας με τους άλλους κρατούμενους (σελ. 23 της έκθεσης). Τον Οκτώβριο του 2009, το Κέντρο Κράτησης Παγανής έκλεισε (σελίδα 13 της Έκθεσης).

3. *Η βεβαίωση του οικουμενικού προγράμματος για τους πρόσφυγες που συντάχθηκε στα πλαίσια της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος*

50. Η βεβαίωση αυτή συντάχθηκε από την Υπεύθυνη του προγράμματος του Οικουμενικού Προγράμματος για τους πρόσφυγες της Λέσβου, με αίτημα της γαλλικής ένωσης «CIMADE» και για να χρησιμοποιηθεί ενώπιον των γαλλικών διοικητικών αρχών στα πλαίσια έφεσης κατά της απόφασης που διέτασσε να μεταφερθεί μια οικογένεια μεταναστών από την

Γαλλία στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Κανονισμό «Δουβλίνο II». Η βεβαίωση υπογράμμιζε τα εξής:

«Οι συνθήκες ζωής και υγιεινής στο Κέντρο Παγανής ήταν απαράδεκτες. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέσα στο Κέντρο, η αποθήκη (μοναδικός χώρος) που φιλοξενούσε τις γυναίκες και τα παιδιά τους ήταν υπερκατοικημένη, με 350 άτομα –συμπεριλαμβανομένων εγκύων γυναικών- σε 70 τ.μ. Οι γυναίκες και τα παιδιά ήταν στοιβαγμένοι στην αίθουσα αυτή, ο ένας δίπλα στον άλλον, περπατούσαν και κοιμόντουσαν σε στρώματα που ήταν κάτω στο πάτωμα, πάνω στο μπετόν. Αυτή ήταν η κατάσταση τέλη Οκτωβρίου 2009, όταν ο νέος Υπουργός Προστασίας του Πολίτη (κ.Β.) επισκέφτηκε το κέντρο, το οποίο σε συνέντευξή του χαρακτήρισε ως κολαστήριο και χώρο απαράδεκτο για τον ανθρώπινο πολιτισμό. Κατά το έτος 2009, υπήρξαν μεγάλες αναταραχές στην Παγανή, εξαιτίας των συνθηκών διαβίωσης αλλά κυρίως εξαιτίας της παράτασης της διάρκειας κράτησης που, υπό τις «απαράδεκτες» αυτές συνθήκες, μπορούσε να υπερβεί σε πολλές περιπτώσεις τους τρεις μήνες. Οι ανήλικοι άρχισαν απεργία πείνας (η παράταση της διάρκειας κράτησης των ασυνόδευτων ανηλίκων οφειλόταν στην απουσία υποδομής φιλοξενίας και στα προβλήματα του νομικού συστήματος κηδεμονίας) ενώ σε ορισμένους χώρους οι κρατούμενοι έβαλαν φωτιά για να διαμαρτυρηθούν. Κατά τις ταραχές αυτές, ορισμένοι τραυματίστηκαν.»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

51. Οι προσφεύγοντες καταγγέλλουν τις συνθήκες κράτησης στο κέντρο κράτησης Παγανής και το ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προβλέπει προσφυγή για να διαμαρτυρηθούν κατά των συνθηκών κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών. Παραπονούνται επίσης για τον χωρισμό τους κατά τη διάρκεια της κράτησής τους, για τον χωρισμό από τα παιδιά τους, για την έλλειψη δυνατότητας να επικοινωνούν μεταξύ τους. Επικαλούνται παραβίαση των άρθρων 3 (τόσο ως προς το υλικό όσο και ως προς το διαδικαστικό σκέλος αυτού), 8 και 13 της Σύμβασης. Τα άρθρα αυτά είναι διατυπωμένα ως εξής:

Άρθρο 3.

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθεί εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικής.»

Άρθρο 8 .

«1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της 7 τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

Άρθρο 13 .

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και άν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων του.»

A. Ως προς το παραδεκτό

52. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν έχουν εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα. Υπογραμμίζει ότι στις 24 Σεπτεμβρίου 2009, ένα μήνα αφότου έφυγαν από τη Λέσβο, διόρισαν δικηγόρο, την κα Ι.Μ.Τζεφεράκου, την οποίας η μόνη ενέργεια ήταν να προσφύγει στο Δικαστήριο. Παρά το ότι οι προσφεύγοντες επικαλούνταν στην προσφυγή τους ότι είχαν την πρόθεση να καταθέσουν αίτηση ασύλου, δεν το έπραξαν. Δεν άσκησαν ούτε αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης απέλασής τους.

53. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσφέρει κανένα ένδικο βοήθημα με το οποίο ένας μετανάστης υπό κράτηση να μπορεί να αμφισβητήσει τις συνθήκες κράτησής του. Ο Διευθυντής της Αστυνομίας δεν δίνει καμία εγγύηση εμπιστευτικότητας, αντικειμενικότητας και ανεξαρτησίας που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματικότητα ενός τέτοιου ένδικου βοηθήματος (προσφυγής). Ακόμα και αν υποτεθεί ότι υπήρχε ένα τέτοιο ένδικο βοήθημα, στην πράξη θα ήταν αδύνατο να το ασκήσει κάποιος αφού η προσφυγή αυτή θα πρέπει να συνταχτεί στα ελληνικά και να επιδοθεί στον Διευθυντή της Αστυνομίας μέσω των φυλάκων του Κέντρου κράτησης. Ακόμα και αν οι

προσφεύγοντες και το σύνολο των κρατουμένων στο Κέντρο Παγανής είχαν καταφέρει να παραπονεθούν για τις συνθήκες κράτησής τους, δεν θα είχε επέλθει καμία αλλαγή: όχι μόνον οι Αρχές γνώριζαν την κατάσταση που επικρατούσε αλλά η κατάσταση αυτή ήταν αποτέλεσμα μιας διοικητικής πρακτικής και πολιτικής βούλησης.

54. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι πρέπει να εφαρμόσει τον κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων βοηθημάτων λαμβάνοντας υπόψη του πλαισίου: τον μηχανισμό προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που τα συμβαλλόμενα Κράτη συμφώνησαν να εφαρμόσουν. Αναγνώρισε έτσι ότι το άρθρο 35§1 πρέπει να εφαρμόζεται με ορισμένη ελαστικότητα και χωρίς υπερβολικό φορμαλισμό. Επίσης έχει κάνει δεκτό ότι ο κανόνας της εξάντλησης δεν είναι σύμφωνος με μια αυτόματη εφαρμογή και δεν έχει έναν απόλυτο χαρακτήρα. Ελέγχοντας την τήρηση αυτού θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης. Αυτό σημαίνει ιδίως, ότι το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη του κατά τρόπο ρεαλιστικό όχι μόνο τις προσφυγές που προβλέπονται θεωρητικά στο νομικό σύστημα του συμβαλλόμενου Μέρους, αλλά επίσης και το νομικό και πολιτικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκεται η κατάσταση του προσφεύγοντα (*Aksoy κατά Τουρκίας*, 8 Δεκεμβρίου 1996, §53, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, *Ihan κατά Τουρκίας*, [GC], αρ. 22277/93, §59, CEDH 2000-VII, *D.H. και λοιποί κατά Τσεχικής Δημοκρατίας* [GC], αρ. 57325/00, §116, CEDH 2007-IV).

55. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι στην υπόθεση *Rahimi κατά Ελλάδας* (αρ. 8687/08, §§ 76-80, 5 Απριλίου 2011), απέρριψε για τον λόγο αυτό μια παρόμοια ένσταση της Κυβέρνησης την οποία είχε εγείρει σε πλαίσιο παρόμοιο με αυτό της υπό κρίση υπόθεσης.

56. Επίσης, ακόμα και αν η Κυβέρνηση δεν το αναφέρει ρητά στην ένστασή της όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στο Κέντρο Παγανής, το Δικαστήριο θεωρεί κατά πρώτο λόγο χρήσιμο να υπενθυμίσει ότι έχει ήδη διαπιστώσει ότι τα δικαστήρια δεν έχουν την εξουσία, με βάση το Νόμο 3386/2005 να εξετάσουν τις συνθήκες διαβίωσης στα Κέντρα κράτησης παράνομων μεταναστών, και να διατάξουν την απελευθέρωση ενός κρατουμένου υπό το πρίσμα αυτό (βλ. *A.A. κατά Ελλάδας*, αρ. 12186/08, §47, 22 Ιουλίου 2010). Επανεπιλημμένως έχει υποστηρίξει ότι δεν υπάρχει στην ελληνική έννομη τάξη καμία πραγματική προσφυγή που να επιτρέπει σε έναν αλλοδαπό κρατούμενο σε Κέντρο κράτησης να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής του, ιδίως όταν δεν παραπονείται ειδικά για την

προσωπική του κατάσταση στο Κέντρο αλλά εκθέτει περισσότερο ότι είναι θύμα των συνθηκών που επικρατούν στα πλαίσια του κέντρου και που είναι ίδιες για το σύνολο των κρατουμένων (*R.U. κατά Ελλάδας*, αρ. 2237/08, §§ 59-61, 7 Ιουνίου 2011).

57. Οι προσφεύγοντες δεν είχαν και εξακολουθούν να μην έχουν την υλική δυνατότητα να ασκήσουν οποιαδήποτε προσφυγή για να καταγγείλουν τις συνθήκες κράτησης στην Παγανή. Επομένως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να απορρίψει την ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με την μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων ως προς αυτό.

58. Το Δικαστήριο διαπιστώνει επίσης, ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμο, υπό την έννοια του άρθρου 35§3 (α) της Σύμβασης. Υπενθυμίζοντας τις σκέψεις που έχει αναπτύξει ανωτέρω στις παραγράφους 57-59, το Δικαστήριο κρίνει επίσης ότι δεν αντίκειται σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου. Επομένως θα πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτό.

B. Ως προς την ουσία

59. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι στην υπό κρίση υπόθεση, λόγω συνεχούς ροής λαθρομεταναστών, δημιουργήθηκαν συνθήκες υπερπληθυσμού στο Κέντρο Παγανής. Μεταξύ των προσφευγόντων, τέσσερις έμειναν στο κέντρο αυτό για είκοσι μέρες. Η δεύτερη προσφεύγουσα έμεινε για δεκαπέντε μέρες και πέντε μέρες στο Νοσοκομείο της Λέσβου. Κατά την διάρκεια της διαμονής τους, λάμβαναν επαρκή διατροφή και ιατροφαρμακευτική φροντίδα. Έχοντας υπόψη το στοιχείο αυτό και την διάρκεια της κράτησής τους, δεν θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι έγινε υπέρβαση του ορίου βαρύτητας που απαιτεί το άρθρο 3 για να θεωρηθεί μια συμπεριφορά ως απάνθρωπη ή εξευτελιστική.

60. Οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι η εκδοχή της Κυβέρνησης σχετικά με της συνθήκες διαβίωσης στην Παγανή, όπως εκτίθενται ανωτέρω στις παραγράφους 33 και επόμενες, είναι σε πλήρη αντίθεση με τις διαπιστώσεις και την κριτική που εξέφρασαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) και οι διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που συνέταξαν σχετικές εκθέσεις. Προς στήριξη των ισχυρισμών τους προσκομίζουν πολλές φωτογραφίες από το εσωτερικό του κέντρου και βίντεο που ελήφθησαν κατά την κράτησή τους.

61. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι προκειμένου μια άσχημη μεταχείριση να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, θα πρέπει να αγγίζει ένα ελάχιστο όριο βαρύτητας. Η εκτίμηση του ορίου αυτού είναι κατ' εξοχήν σχετική. Εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων της υπό κρίση υπόθεσης, ειδικά την διάρκεια της μεταχείρισης και τις σωματικές και ψυχικές συνέπειές της, καθώς και μερικές φορές από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος (βλ. μεταξύ άλλων *Van der Ven κατά Ολλανδίας*, αρ. 50901/99, §47, CEDH 2003-II). Το Δικαστήριο έκρινε έτσι μια μεταχείριση «απάνθρωπη» επειδή, ιδίως, είχε εφαρμοστεί εκ προμελέτης επί ώρες και είχε προκαλέσει είτε σωματικές βλάβες είτε έντονες σωματικές ή ψυχικές οδύνες. Έκρινε εξάλλου ότι μια μεταχείριση ήταν «εξευτελιστική» επειδή ήταν ικανή να προκαλέσει στα θύματά της αισθήματα φόβου, άγχους και κατωτερότητας που τα εξευτελίζουν και τα ταπεινώνουν (*Kudla κατά Πολωνίας*, [GC], αρ. 30210/96, §92, CEDH 2000-XI).

62. Το Δικαστήριο παρατηρεί, ότι σε συνδυασμό με το άρθρο 3, η υποχρέωση που επιβάλλει το άρθρο 1 στα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη να εγγυώνται σε κάθε άτομο που υπόκειται στην δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που πηγάζουν από την Σύμβαση, τους επιβάλλει να λαμβάνουν μέτρα τέτοια που να εμποδίζουν τα άτομα αυτά να υπόκεινται σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωpes ή εξευτελιστικές ποινές ή μεταχειρίσεις (βλ. *mutatis mutandis*, *Z και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αρ. 29392/95, §73, CEDH 2001-V, και *A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 23 Σεπτεμβρίου 1998, §22, *Recueil* 1998-VI). Τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα συνοδεύονται αναπόφευκτα με οδύνη και ταπείνωση. Πρόκειται για ένα αναπόφευκτο γεγονός, και από μόνο του δεν συνεπάγεται παραβίαση του άρθρου 3. Ωστόσο, η διάταξη αυτή επιβάλλει στο Κράτος να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο κρατείται υπό συνθήκες σύμφωνες με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ότι οι συνθήκες κράτησής του δεν το υποβάλλουν σε απόγνωση ή δοκιμασία που η έντασή της υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο οδύνης που συνδέεται με ένα τέτοιο μέτρο και, ως προς τις πρακτικές απαιτήσεις της φυλάκισης, η υγεία του και η ποιότητα ζωής του να διασφαλίζονται κατάλληλα (*Kudla κατά Πολωνίας*, προαναφερθείσα, §§ 92-94, *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας*, [GC], αρ. 56450/00, §119, CEDH 2006-IX).

63. Αν τα Κράτη έχουν το δικαίωμα να θέτουν υπό κράτηση τους εν δυνάμει μετανάστες με βάση το «αδιαφιλονίκητο δικαίωμα (...) να ελέγχουν

την είσοδο και την διαμονή των αλλοδαπών στην επικράτεια τους» (*Amuur κατά Γαλλίας*, 25 Ιουνίου 1996, §41, *Recueil* 1996-III) το δικαίωμα αυτό πρέπει να ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης (*Mahdid et Haddar κατά Αυστρίας*, (απόφ.), αρ. 74762/02, CEDH2005-XIII). Το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη του την ιδιαίτερη κατάσταση των ατόμων αυτών όταν καλείται να ελέγξει τους τρόπους εκτέλεσης του μέτρου κράτησης υπό το πρίσμα των συμβατικών διατάξεων (*Riad et idiab κατά Βελγίου*, αρ. 29787/03 και 29810/03, §100, 24 Ιανουαρίου 2008).

64. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο παραπέμπει στα πραγματικά περιστατικά (ανωτέρω παρ. 14-32) για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι φιλοξενήθηκαν κατά την διάρκεια της κράτησής τους. Εκτός από την αναγνώριση εκ μέρους της Κυβέρνησης του υπερπληθυσμού που είχε δημιουργηθεί στο Κέντρο Παγανής την εποχή εκείνη, οι προσφεύγοντες προσκόμισαν, για την ενίσχυση των ισχυρισμών τους, φωτογραφίες και βίντεο.

65. Το Δικαστήριο έχει επίσης στην διάθεσή του στην υπό κρίση υπόθεση διάφορες εκθέσεις που έχουν συναχτεί την ίδια εποχή με αυτή των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υπόθεσης που αποδεικνύουν ότι η κατάσταση στο Κέντρο Παγανής επιδεινώθηκε με την πάροδο του χρόνου αντί να βελτιωθεί όπως υποστηρίζει η Κυβέρνηση.

66. Έτσι, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του την κατάσταση που περιγράφεται στην έκθεση που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2010 από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα: η έκθεση αναφέρεται στην περίοδο από τον Αύγουστο ως τον Οκτώβριο του 2009, δηλαδή ακριβώς την περίοδο κατά την οποία κρατήθηκαν οι προσφεύγοντες, και διαπίστωνε ότι ο αριθμός των κρατούμενων υπερέβαινε τους 1.200, και ότι ήταν τέσσερις φορές ανώτερος από την δυνατότητα φιλοξενίας του κέντρου, και ότι η συμφόρηση στις τουαλέτες και στα ντους προκαλούσε μερική πλημμύρα του εδάφους στο οποίο ήταν στοιβαγμένα τα στρώματα. Σύμφωνα με την έκθεση, οι κρατούμενοι με εξαίρεση τις γυναίκες και τα παιδιά, δεν είχαν δικαίωμα να βγαίνουν στην εξωτερική αυλή του κέντρου, και αυτό επί εβδομάδες. Η έκθεση υποστήριζε ότι το Κέντρο Παγανής αποτελούνταν από αποθήκες που δεν ήταν κατάλληλες να χρησιμοποιηθούν ως χώροι κράτησης για ανθρώπους.

67. Μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα, από τις 17 ως τις 29 Σεπτεμβρίου 2009, δηλαδή λιγότερο από τρεις μήνες αφότου οι προσφεύγοντες έφυγαν από την Παγανή, η Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και την εξευτελιστική μεταχείριση (CPT), σημείωνε στην έκθεσή της που δημοσιεύθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2010 ότι το Κέντρο ήταν ανθυγιεινό πέρα από κάθε περιγραφή και οι συνθήκες κράτησης για ορισμένους, αν όχι για το σύνολο των παρόντων παράνομων μεταναστών, μπορούσαν αναμφισβήτητα να χαρακτηριστούν ως απάνθρωπες και εξευτελιστικές. Η Επιτροπή (CPT) υπογράμμισε ότι παρά το γεγονός ότι στην έκθεσή της του 2008 είχε χαρακτηρίσει τις συνθήκες κράτησης στην Παγανή ως «άθλιες» και είχε κάνει έκκληση για την ανάγκη να ληφθούν μέτρα επείγοντως, διαπίστωνε με θλίψη της, κατά την επίσκεψή της το 2009, ότι κανένα μέτρο δεν είχε εφαρμοστεί για να βελτιωθεί η κατάσταση.

68. Όμως όλα αυτά τα στοιχεία αρκούν σαφώς για να δώσουν μια εξαντλητική εικόνα των συνθηκών που επικρατούσαν στην Παγανή. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι μετά την γενική κατακραυγή που προκάλεσαν οι συνθήκες ζωής στο Κέντρο, οι ελληνικές Αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή (CPT), με επιστολή της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2010, ότι το Κέντρο Παγανής είχε κλείσει και ότι θα αντικαθίστατο από ένα κέντρο κράτησης πιο κατάλληλο.

69. Μένει να εξετάσουμε το χρονικό διάστημα κατά το οποίο διέμεναν οι προσφεύγοντες. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες και η Κυβέρνηση δεν συμφωνούν ως προς την ημερομηνία κατά την οποία οι προσφεύγοντες αφέθηκαν ελεύθεροι: στις 25 Αυγούστου σύμφωνα με την Κυβέρνηση, στις 27 Αυγούστου σύμφωνα με τους προσφεύγοντες οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η εντολή απόλυσής τους ήταν προχρονολογημένη.

70. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η διάρκεια της διαμονής διαφέρει ανάλογα με τους προσφεύγοντες. Υπάρχει πρώτα μια διάρκεια δεκαοκτώ ή είκοσι ημερών για τον πρώτο, τρίτο, τέταρτο και πέμπτο προσφεύγοντα. Ακόμα και μια διάρκεια δεκαοκτώ ημερών, υπό τις συνθήκες που περιγράφονται στις προηγούμενες παραγράφους, αρκεί για να συμπεράνει κάποιος ότι έχει συμπληρωθεί το ελάχιστο όριο βαρύτητας που απαιτείται από το άρθρο 3 για να χαρακτηριστεί μια συμπεριφορά απάνθρωπη και εξευτελιστική. Μετά υπάρχει η διαμονή της δεύτερης προσφεύγουσας (η οποία έπρεπε να νοσηλευθεί για λίγες ημέρες λόγω του τοκετού της) που διήρκεσε δεκατρείς ή δεκαπέντε ημέρες. Έχοντας υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση της προσφεύγουσας αυτής, μια διαμονή που περιορίζεται στις

δεκατρείς ημέρες αρκεί επίσης για να συμπεράνει κανείς ότι έχει συμπληρωθεί το ελάχιστο όριο βαρύτητας που απαιτείται από το άρθρο 3 για να χαρακτηριστεί μια συμπεριφορά απάνθρωπη και εξευτελιστική. Σύμφωνα με την έκθεση της οργάνωσης Γιατροί Χωρίς Σύνορα του 2010, που αναφέρεται στην κατάσταση από τον Αύγουστο ως τον Οκτώβριο του 2009, πολλές έγκυοι γυναίκες, στους τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης τους, κρατιόντουσαν υπό απάνθρωπες συνθήκες σε υπερκατοικημένα κελιά. Η έκθεση αυτή διαπίστωνε ότι πέρα από την οδύνη που προκαλούσε η συναισθηματική και ψυχολογική επίδραση της κράτησης, οι γυναίκες δεν εξεταζόντουσαν συχνά από γιατρό. Το ότι δεν ήξεραν που θα γεννήσουν και τι θα συνέβαινε, σε αυτές και τα παιδιά τους, αύξανε το άγχος τους (βλ. επίσης ανωτέρω παρ. 50).

71. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η οδύνη του πρώτου προσφεύγοντα, και της τρίτης και τέταρτης προσφεύγουσας επιδεινώθηκε λόγω της παρουσίας στο στρατόπεδο των ανήλικων τέκνων τους.

72. Όσον αφορά τα δύο παιδιά που κρατήθηκαν χωριστά, το Δικαστήριο υπενθυμίζει την διαπίστωση στην οποία κατέληξε στην προαναφερθείσα απόφαση *Rahimi* στηριζόμενο σε εκθέσεις που συνέταξαν πολλές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών ποινών (CPT). Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, τα παιδιά της τέταρτης προσφεύγουσας τοποθετήθηκαν σε ένα δωμάτιο για ανήλικους, στο οποίο όμως υπήρχαν παρόλα αυτά, σύμφωνα με τους προσφεύγοντες, και ενήλικοι. Στους ανήλικους αυτούς που ήταν αντίστοιχα δεκατεσσάρων ετών δεν δινόταν καμία προσοχή και το κελί τους περιείχε μόνον μερικά κρεβάτια και βρώμικα στρώματα. Κατά την διάρκεια της κράτησής τους, τα παιδιά βγήκαν στην αυλή συνολικά τρεις φορές για δεκαπέντε με είκοσι λεπτά. Επιπλέον, οι συνθήκες κράτησης των παιδιών των δύο πρώτων προσφευγόντων, όπως τις περιγράφουν τα ίδια τα παιδιά, επιβεβαιώνονται από τις διαπιστώσεις διαφόρων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων σχετικά με την κατάσταση των παιδιών στο κέντρο.

73. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αρχές δεν αγνοούσαν παντελώς την οικογενειακή κατάσταση των προσφευγόντων, αφού ελήφθησαν μέτρα για να εξασφαλιστεί μια οικογενειακή παρουσία στα δύο παιδιά της δεύτερης προσφεύγουσας, όταν αυτή νοσηλεύθηκε ενόψει του τοκετού της (ανωτέρω παρ. 21).

74. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι συνθήκες κράτησης στις οποίες υποβλήθηκαν οι προσφεύγοντες στο Κέντρο Παγανής αντιστοιχούν σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

75. Στον βαθμό που συμπίπτει με τα πραγματικά περιστατικά που εξετάστηκαν υπό το άρθρο 3, το Δικαστήριο δεν θεωρεί απαραίτητο να εξετάσει την αιτίαση που παρουσιάζεται σχετικά με το άρθρο 8 υπό το πρίσμα της οικογενειακής ζωής.

76. Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω σκέψεις (παρ. 57) όσον αφορά το θέμα εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι ο Κράτος παραβίασε επίσης τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το άρθρο 13 της Σύμβασης.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

77. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για παραβίαση του άρθρου 5 §§1 και 2 λόγω του αυθαίρετου χαρακτήρα της κράτησής τους και λόγω της έλλειψης πληροφόρησης ως προς τον λόγο κράτησής τους, καθώς και για παραβίαση του άρθρου 5 §4 λόγω της έλλειψης δυνατότητας να πετύχουν μια δικαστική απόφαση ως προς τη νομιμότητα της κράτησής τους.

78. Τα οικεία μέρη του άρθρου 5 είναι διατυπωμένα ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

(...)

στ) εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.

(...)

2. Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορήται κατά το δυνατόν συντομότερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν.

4. Παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ίνα τούτο αποφασίσει εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του και διατάξη την απόλυσίν του εν περιπτώσει παρανόμου κρατήσεως.

(...).»

A. Ως προς το παραδεκτό

79. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες παρέλειψαν επίσης να εξαντλήσουν τα εθνικά ένδικα μέσα ως προς το θέμα αυτό, σημειώνοντας ιδίως ότι αν είχαν ασκήσει αίτηση ακυρώσεως επικαλούμενοι ότι δεν πληροφορήθηκαν σε γλώσσα που καταλάβαιναν τα προσφερόμενα ένδικα μέσα, η αίτησή τους θα είχε γίνει δεκτή. Οι προσφεύγοντες αντιτίθενται στην άποψη αυτή.

80. Στην προαναφερθείσα απόφαση *Rahimi* το Δικαστήριο έκρινε ότι το φυλλάδιο που επιδόθηκε στους προσφεύγοντες δεν περιείχε επαρκείς πληροφορίες όσον αφορά τις υπάρχουσες δυνατότητες προσφυγής και την διαδικασία που έπρεπε να ακολουθηθεί και ότι ο έλεγχος που μπορούσαν να ασκήσουν τα δικαστήρια στα πλαίσια του νόμου 3386/2005 ήταν περιορισμένος.

81. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται, χωρίς η Κυβέρνηση να αντιτίθεται στο σημείο αυτό, ότι κατά την διαμονή τους στο Κέντρο Παγανής, δεν είχαν ούτε τα μέσα να έχουν πρόσβαση σε εξωτερικούς δικηγόρους της επιλογής τους, ούτε την δυνατότητα στην πράξη να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρους που ήταν παρόντες στο Κέντρο. Πράγματι, φαίνεται αδύνατο οι δύο δικηγόροι που ήταν όλοι κι όλοι παρόντες στο Κέντρο να προσφέρουν πραγματική νομική βοήθεια σε όλους τους αλλοδαπούς που βρισκόντουσαν εκεί κατά την εποχή των πραγματικών περιστατικών και των οποίων ο αριθμός έφτανε τα 850 άτομα (βλ. ανωτέρω παρ. 44 και 45). Τέλος, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ακόμη και αν υποθεθεί ότι οι προσφεύγοντες μπόρεσαν να λάβουν γνώση του περιεχομένου του φυλλαδίου που τους είχε επιδοθεί, δεν θα μπορούσαμε νόμιμα να περιμένουμε από αυτούς, σε συνθήκες όπως αυτές την υπό κρίση υπόθεσης, να ενεργήσουν μόνοι τους και να επιτελέσουν τις σύνθετες δικαστικές και εξωδικαστικές διαδικασίες που προβλέπει το ελληνικό σύστημα διοικητικής κράτησης.

82. Όσον αφορά τις προσφυγές που ασκήσανε μετά την παρέμβαση των δικηγόρων τους, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη αποφανθεί ως προς το θέμα της αποτελεσματικότητας του δικαστικού ελέγχου σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο κράτησης των ατόμων ενόψει διοικητικής απέλασης (*S.D. κατά Ελλάδα*, αρ. 53541/07, 11 Ιουνίου 2009, *Tabesh κατά Ελλάδα*, αρ. 8256/07, 26 Νοεμβρίου 2009, *Efremidze κατά Ελλάδα*, αρ. 33225/08, 21 Ιουνίου 2011 και τις προαναφερθείσες αποφάσεις *A.A. κατά Ελλάδα*, *Rahimi κατά Ελλάδα* και *R.U. κατά Ελλάδα*). Διαπίστωσε ήδη τις ανεπάρκειες του εθνικού δικαίου που ίσχυε κατά την εποχή των πραγματικών περιστατικών ως προς την αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου της κράτησης εν όψει απέλασης και συμπέρανε ότι δεν ήταν σύμφωνες με τις απαιτήσεις του άρθρου 5 §4 της Σύμβασης (προαναφερθείσα *A.A. κατά Ελλάδα*, §71, και για την ανακεφαλαίωση των συμπερασμάτων του Δικαστηρίου ως προς αυτό, προαναφερθείσα *Rahimi* §§116-119, και προαναφερθείσα *Efremidze*, §§64-66). Ειδικότερα, όσον αφορά την Τρίτη παράγραφο του άρθρου 76 του Νόμου υπ'αρ. 3386/2005, το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει ότι οι αντιρρήσεις που μπορεί να ασκήσει ένας αλλοδαπός που κρατείται κατά της απόφασης που διατάσσει την κράτησή του δεν δίνουν ρητά στον δικαστή την εξουσία να εξετάσει τη νομιμότητα της απέλασης που αποτελεί, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, τη νομική βάση της κράτησης. Το άρθρο 76 §4 του νόμου αυτού, όπως είναι διατυπωμένο, επιτρέπει στα δικαστήρια να εξετάσουν την απόφαση κράτησης μόνον στο επίπεδο του κινδύνου απόδρασης ή της απειλής για την δημόσια τάξη (προαναφερθείσα, *Efremidze*, §64). Το Δικαστήριο δεν θεωρεί απαραίτητο να επαναλάβει αναλυτικά τους γενικούς συλλογισμούς του.

83. Επομένως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να απορρίψει την ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με την μη εξάντληση των εθνικών προσφυγών.

84. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμο υπό την έννοια του άρθρου 35 §3 (α) της Σύμβασης. Αναφερόμενο ιδίως στην διαπίστωση στην οποία κατέληξε, το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι δεν αντίκειται σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Επομένως, θα πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτό.

B. Ως προς την ουσία

1. Άρθρο 5 §2 και 5 §4 της Σύμβασης

85. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται τις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις *S.D. κατά Ελλάδας*, (αρ. 53541/07, 11 Ιουνίου 2009) και *Tabesh κατά Ελλάδας*, (αρ. 8256/07, 26 Νοεμβρίου 2009) και παραπονούνται για την έλλειψη δυνατότητας να πετύχουν μια δικαστική απόφαση σχετικά με τη νομιμότητα της κράτησής τους.

86. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται επίσης το άρθρο 5 §2 της Σύμβασης και παραπονούνται ότι το φυλλάδιο με πληροφορίες που τους επιδόθηκε κατά την άφιξή τους στο Κέντρο Παγανής ήταν συντεταγμένο στα αγγλικά, γλώσσα που δεν κατανοούσαν. Προσθέτουν ότι η καταγραφή της ταυτότητάς τους δεν μπόρεσε να γίνει παρά με την βοήθεια συμπατριώτη τους που μιλούσε αγγλικά. Επομένως υποστηρίζουν ότι δεν ενημερώθηκαν σε γλώσσα που κατανοούσαν τον λόγο της σύλληψης και κράτησής τους, τα δικαιώματά τους και την διάρκεια της κράτησής τους.

87. Με την γνώση που έχει το Δικαστήριο ως προς το νομικό χαρακτηρισμό των περιστατικών της υπόθεσης, θεωρεί ότι η δεύτερη αιτίαση συμπίπτει με την πρώτη και ότι πρέπει να εξετασθεί κυρίως υπό το πρίσμα του άρθρου 5 §4 της Σύμβασης.

88. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν κατέθεσαν ποτέ αίτηση ασύλου στην Ελλάδα και επομένως υπάγονταν στις διατάξεις που έχουν ως σκοπό να εμποδίσουν την παράνομη είσοδο στην ελληνική επικράτεια. Υποστηρίζει ότι το ένδικο βοήθημα που προβλέπεται από το άρθρο 76 του νόμου 3386/2005 είναι πραγματικό υπό την έννοια του άρθρου 5 §4 της Σύμβασης: κατά την εξέταση των αντιρρήσεων που ένας αλλοδαπός μπορεί να ασκήσει κατά της κράτησής του, οι αρχές εξετάζουν αν αυτός έχει σταθερή διαμονή, εργασία, οικογενειακούς δεσμούς, λόγους υγείας ή συνθήκες κράτησης που να δικαιολογούν την απόλυσή του. Στην περίπτωση αυτή, θέτουν τέλος στην κράτηση και χορηγούν στον αλλοδαπό προθεσμία για να αναχωρήσει από την επικράτεια.

89. Οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι η δυνατότητα να ασκήσουν οποιαδήποτε προσφυγή ήταν μόνο θεωρητική λόγω της απουσίας κάθε πληροφόρησης σε γλώσσα που να κατανοούν, λόγω της έλλειψης γραφικού υλικού, μεταφραστών, νομικής συμβουλής και βοήθειας και των αξιοθρήνητων συνθηκών κράτησης.

90. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια της νομιμότητας (lawfulness, régularité, légalité) πρέπει να έχει την ίδια έννοια στην

παράγραφο 4 του άρθρου 5 και στην παράγραφο 1, ώστε το άτομο που κρατείται να έχει το δικαίωμα να ελεγχθεί η κράτησή του υπό το πρίσμα όχι μόνο του εθνικού δικαίου αλλά και της Σύμβασης, των γενικών αρχών που καθιερώνει και του σκοπού των περιορισμών που επιτρέπει η παράγραφος 1. Το άρθρο 5§4 δεν εγγυάται το δικαίωμα σε δικαστικό έλεγχο τέτοιας ευρύτητας που να επιτρέπει στο Δικαστήριο να αντικαθιστά, σε κάθε πτυχή της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων και των ζητημάτων καθαρής σκοπιμότητας, με την κρίση του την κρίση της αρχής από την οποία έχει εκδοθεί η απόφαση. Ωστόσο ο έλεγχος πρέπει να είναι αρκετά ευρύς ώστε να εκτείνεται σε καθεμιά από τις συνθήκες που είναι απαραίτητες για τη νομιμότητα της κράτησης ενός ατόμου σε σχέση με την παράγραφο 1 (*Dougoz κατά Ελλάδα*, αρ. 40907/98, §61, CEDH 2001-II).

91. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη αποφανθεί για την αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο κράτησης ατόμων ενόψει διοικητικής απέλασης (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις *S.D. κατά Ελλάδα*, *Tabesh, A.A. κατά Ελλάδα* και *Rahimi*). Έχει ήδη διαπιστώσει τις ανεπάρκειες του εθνικού δικαίου ως προς την αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου της κράτησης ενόψει απέλασης, τόσο κατά την εποχή που κρατούνταν οι προσφεύγοντες όσο και την εποχή που όρισαν δικηγόρο, και συμπέρανε ότι δεν είναι σύμφωνες με τις απαιτήσεις του άρθρου 5 §4 (*προαναφερθείσα A.A. κατά Ελλάδα*, §71, και για μια ανακεφαλαίωση των συμπερασμάτων του Δικαστηρίου ως προς το θέμα αυτό, *προαναφερθείσα Rahimi*, §§116-119). Η Κυβέρνηση δεν επικαλέστηκε κάτι νέο.

92. Ενόψει των ανωτέρω, και έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Δικαστηρίου κατά την εξέταση της προκαταρκτικής ένστασης που πρόβαλε η Κυβέρνηση με βάση το άρθρο 5 (ανωτέρω παρ. 82-83), το Δικαστήριο θεωρεί ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 §4 της Σύμβασης. Με βάση το συμπέρασμα αυτό, δεν θεωρεί απαραίτητο να εξετάσει την δεύτερη αιτίαση που παρουσιάστηκε υπό το πρίσμα της παρ. 2 του άρθρου 5.

2. Άρθρο 5 §1 της Σύμβασης

93. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται το άρθρο 5 §1 της Σύμβασης και παραπονούνται ότι η κράτησή τους ήταν αυθαίρετη, αφενός, λόγω των συνθηκών κράτησής τους και αφετέρου επειδή οι ελληνικές αρχές δεν έλαβαν κανένα μέτρο για να εξασφαλίσουν την προστασία τους, ενώ

μερικοί από αυτούς ήταν ευάλωτοι, ή για να εκτελέσουν την απόφαση απέλασης.

94. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι από τη νομολογία την σχετική με το άρθρο 5 §1 (στ) προκύπτει ότι για να μην χαρακτηριστεί ως αυθαίρετη η εφαρμογή ενός μέτρου κράτησης πρέπει να γίνεται με καλή πίστη. Πρέπει επίσης να συνδέεται στενά με τον σκοπό του να εμποδιστεί κάποιος να εισέλθει παράνομα στο έδαφος. Επίσης, οι χώροι και οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι κατάλληλοι (*Bizzotto κατά Ελλάδας*, απόφαση της 15^{ης} Νοεμβρίου 1996, *Recueil 1996-V*). Τέλος η διάρκεια της κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα εύλογο διάστημα, το απαραίτητο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (*Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αρ. 13229/03, §74, 29 Ιανουαρίου 2008-...).

95. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν από τις 8 Αυγούστου 2009, ότι η απόφαση αναστολής του μέτρου απέλασης επήλθε στις 25 Αυγούστου 2009 και ότι τελικά αφέθηκαν ελεύθεροι στις 27 Αυγούστου 2009. Θεωρεί ότι η διάρκεια είκοσι ή είκοσι δύο ημερών κράτησης δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αυθαίρετη. Όσον αφορά το κριτήριο το σχετικό με τον τόπο και τις συνθήκες κράτησης, σημειώνει ότι έχει ήδη εξετάσει αυτή την πτυχή της προσφυγής υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης και θεωρεί ότι δεν τίθεται κανένα ιδιαίτερο ζήτημα υπό το πρίσμα του άρθρου 5 §1.

96. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 §1.

III. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 14 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΜΗ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ ΤΟΥ 2009

97. Ο πρώτος προσφεύγων και η δεύτερη προσφεύγουσα παραπονούνται για προσβολή της οικογενειακής τους ζωής, λόγω και της μη καταχώρησης του νεογέννητου της δεύτερης προσφεύγουσας στο Νοσοκομείο Λέσβου. Ως προς αυτό, ισχυρίζονται ότι δεν ενημερώθηκαν για την διαδικασία που έπρεπε να ακολουθήσουν για την καταχώρηση και ότι δεν πήραν πιστοποιητικό γεννήσεως παρά την στιγμή που ετοιμαζόντουσαν

να συντάξουν τις παρατηρήσεις τους σε απάντηση αυτών της Κυβέρνησης. Επικαλούνται παραβίαση των άρθρων 8 και 14 συνδυασμένων.

Άρθρο 14

«Η χρήση των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.»

98. Το Δικαστήριο δεν θεωρεί απαραίτητο να αποφανθεί ως προς την ένσταση που φαίνεται να προβάλλει η Κυβέρνηση σημειώνοντας ότι οι προσφεύγοντες δεν ζήτησαν την καταχώρηση του νεογέννητου της δεύτερης προσφεύγουσας στην αρμόδια Αρχή του Ληξιαρχείου της Λέσβου, υποστηρίζονται ότι η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί ως προφανώς αβάσιμη.

99. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στις αρχικές της παρατηρήσεις, η Κυβέρνηση ισχυριζόταν ότι το νεογέννητο δεν είχε καταχωρηθεί και ότι αυτό οφειλόταν στην αμέλεια των γονέων του, που παρέλειψαν να ζητήσουν από το Νοσοκομείο, είτε με δική τους πρωτοβουλία είτε μέσω του δικηγόρου τους, να δηλώσουν το νεογέννητο στο Ληξιαρχείο. Η Κυβέρνηση διευκρίνιζε ότι η καταχώρηση αυτή, η οποία γινόταν ατελώς την στιγμή της γέννησης, εξακολουθούσε να είναι δυνατή με την καταβολή του ποσού των πέντε ευρώ μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 2009 και των δεκαπέντε ευρώ μετά την ημερομηνία αυτή.

100. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στις 17 Ιουνίου 2011 η Κυβέρνηση έστειλε στο Δικαστήριο μια επιστολή με την οποία ενημέρωνε ότι το Νοσοκομείο Βοστανείο της Λέσβου, ανακάλυψε, εξετάζοντας πιο προσεχτικά τα αρχεία του, ότι στην πραγματικότητα είχε στείλει ένα έντυπο καταχώρησης σχετικά με το νεογέννητο στις 27 Αυγούστου 2009 στο Ληξιαρχείο και ένα πιστοποιητικό γεννήσεως είχε συνταχτεί την ίδια μέρα. Επισύναπτε αντίγραφο του εντύπου του πιστοποιητικού.

101. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η παράλειψη των Αρχών να ενημερώσουν την δεύτερη προσφεύγουσα ότι είχαν πραγματοποιήσει τις ενέργειες για την καταχώρηση στο Ληξιαρχείο και την εκπρόθεσμη επίδοση του πιστοποιητικού γεννήσεως του νεογέννητου δεν αρκούν για να συμπεράνει ότι οι ελληνικές αρχές παραβίασαν το δικαίωμα των δύο πρώτων

προσφευγόντων στην οικογενειακή ζωή λόγω της φυλής ή της υπηκοότητάς τους. Εξάλλου, το Δικαστήριο σημειώνει ότι την περίοδο εκείνη οι προσφεύγοντες εκπροσωπούσαν από δικηγόρο που δεν έκανε τις απαραίτητες ενέργειες για να βεβαιωθεί ότι η καταχώρηση είχε γίνει και να ενημερώσει ανάλογα τους προσφεύγοντες.

102. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί ως προφανώς αβάσιμο σύμφωνα με το άρθρο 35 §3 και 4.

IV. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

104. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης ,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

104. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται ότι ήταν ευάλωτοι ως οικογένεια με παιδιά και μια γυναίκα έγκυο, και ότι υπέστησαν ηθική βλάβη από το αίσθημα μεγάλου άγχους και κατωτερότητας που ένιωσαν κατά την στέρηση της ελευθερίας τους. Ζητούν 15.000 € καθένας, και για τα ανήλικα μέλη της οικογένειάς τους που κρατήθηκαν μαζί τους.

105. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το ποσό αυτό είναι υπερβολικό και ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα αποτελούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

106. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα τρία παιδιά των δύο πρώτων προσφευγόντων και τα δύο παιδιά της τέταρτης προσφεύγουσας δεν συμπεριλαμβάνονται στους προσφεύγοντες που προσέφυγαν στο Δικαστήριο. Μόνον οι προσφεύγοντες των οποίων τα ονόματα αναφέρονται στην 1^η παράγραφο της παρούσας απόφασης έχουν επομένως δικαίωμα σε μια πιθανή αποζημίωση.

107. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν ηθική βλάβη, λόγω κυρίως της ταπείνωσης και της απογοήτευσης που τους προκάλεσε η παραβίαση των δικαιωμάτων τους που προστατεύονται από τα άρθρα 3, 13 και 5 §4 της Σύμβασης. Η ηθική βλάβη δεν αποκαθίσταται

επαρκώς με την διαπίστωση της παραβίασης. Αποφαινόμενο με δικαιοσύνη, το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικάσει σε καθένα από τους προσφεύγοντες το ποσό των 12.000 € λόγω ηθικής βλάβης, συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος για το λόγο αυτό.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

108. Οι προσφεύγοντες ζητούν επίσης 1.000 € για έξοδα και δαπάνη ενώπιον του Δικαστηρίου.

109. Η Κυβέρνηση δεν παρουσιάζει παρατηρήσεις ως προς την αξίωση αυτή.

110. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ένας προσφεύγων δεν μπορεί να πετύχει καταβολή των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του παρά μόνον αν αυτά αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και εύλογα ως προς το ύψος τους. Στην υπό κρίση υπόθεση και έχοντας υπόψη τα έγγραφα που έχει στην διάθεσή του (τις δύο αποδείξεις των δικηγόρων των προσφευγόντων) και τη νομολογία του, το Δικαστήριο θεωρεί εύλογο το αιτούμενο ποσό και το επιδικάζει στους προσφεύγοντες.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

111. Το Δικαστήριο κρίνει σωστό να υπολογίσει το ύψος των τόκων υπερημερίας με βάση το επιτόκιο διευκόλυνσεως οριακού δανεισμού της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την απόφαση παραδεκτή ως προς τις αιτιάσεις σχετικά με τις συνθήκες κράτησης και αυτές σχετικά με το άρθρο 5 της Σύμβασης και απαράδεκτες για τις υπόλοιπες
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης
3. *Αποφαίνεται* ότι δεν είναι απαραίτητο να αποφανθεί χωριστά για την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 8 της Σύμβασης ως προς τις συνθήκες κράτησης
4. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης

5. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5§4 της Σύμβασης
6. *Αποφαίνεται* ότι δεν είναι απαραίτητο να αποφανθεί χωριστά για την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 5 §2 της Σύμβασης
7. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5§1 της Σύμβασης
8. *Αποφαίνεται*
- α) ότι το καθ' ου η προσφυγή Κράτος πρέπει να καταβάλει, εντός τριών μηνών από την ημέρα που η απόφαση θα γίνει οριστική, σύμφωνα με το άρθρο 44 §2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:
- i) 12.000 € (δώδεκα χιλιάδες ευρώ) σε καθένα από τους πέντε προσφεύγοντες συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος για ηθική βλάβη
- ii) 1.000 € (χίλια ευρώ), από κοινού στους προσφεύγοντες, συν κάθε ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τους προσφεύγοντες, για έξοδα και δικαστική δαπάνη,
- β) ότι από την παρέλευση της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα αυξάνεται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.
9. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης για τα περαιτέρω.

Συντάχθηκε στα γαλλικά, στην συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 31 Ιουλίου 2011, κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

Soren Nielsen
Γραμματέας

Nina Vajic
Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο
Η μεταφράστρια